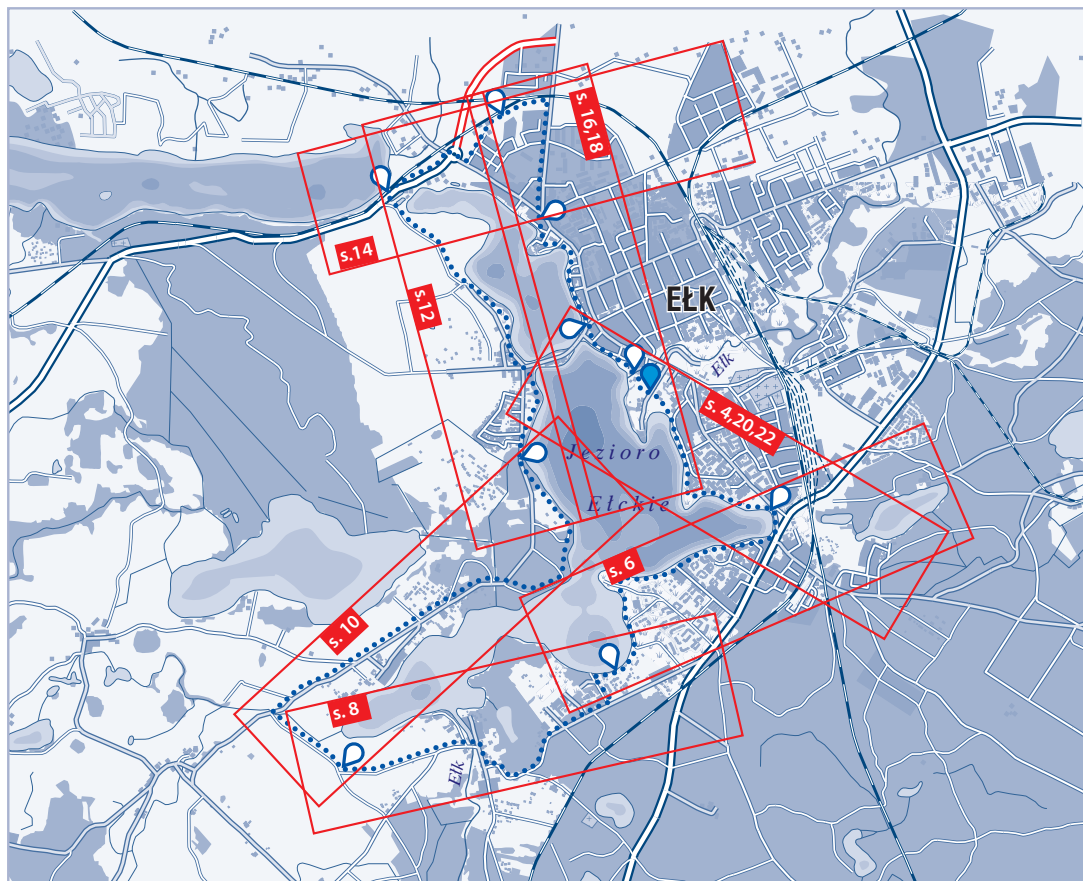

Wokół Jeziora Ełckiego

przewodnik rowerowy

Mapa skorowidzowa

Powiat etcki jest podobno powiatem z największą liczbą jezior w Polsce. Liczący sześćdziesiąt tysięcy mieszkańców Ełk, otoczony jest wianuszkami jezior. Granice miasta swoimi wodami omywają Jezioro Ełckie, Selment Mały, Szyba i Sunowo. Nieodległe są również jeziora: Selment Wielki, Szarek, Herta Duża i Herta Mała. Herbowym jeziorem miasta jest Jezioro Ełckie, nad którym ono powstało i wzdłuż brzegów, którego się rozwija, starając się wykorzystać jego atuty.

Proponujemy około 20 – kilometrową trasę rowerową wokół Jeziora Ełckiego. Trasa pozwoli zobaczyć miasto z bliska, w jego szczególnie atrakcyjnych częściach, jak również umożliwi popatrzenie na nie z oddali. Trasę starliśmy się poprowadzić istniejącymi już ścieżkami rowerowymi, a tam, gdzie ich nie ma, możliwie, jak najbezpieczniej. W opisie trasy zwróciliśmy uwagę na otaczającą nas przyrodę oraz obiekty historyczne.

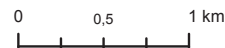
Jezioro Ełckie jest 12 – tym, co do głębokości jeziorem Polski. Jego maksymalna głębokość to 56 m. Jezioro jest wyraźnie podzielone na trzy płosa (zachodnie, środkowe i północne). Największe i najgłębsze jest płośko środkowe. Poziom lustra wody waha się w granicach 119,9 – 120,4 m n.p.m. Wahania poziomu lustra wody spowodowane są m.in. tym, że Jezioro Ełckie jest jeziorem przepływowym dla rzeki Ełk. Stan wody w rzece Ełk jest regulowany jazami powyżej Jeziora Ełckiego - w Stradunach i poniżej - w Nowej Wsi Ełckiej. Jezioro, mimo, że zaliczane do najgłębszych w Polsce, nie należy do największych. Jego powierzchnia wynosi 380 ha, co daje mu 120 – te miejsce w kraju pod względem wielkości. Prajezioro było znacznie większe. Obejmowało obszar obecnego Jeziora Ełckiego oraz jezior: Selment Mały i Szyba, Jeziora Barany i Herta Duża oraz jeziora Szarek i Sunowo. Dawny jego obszar tworzy dziś obniżenie jeziorne o powierzchni płaskiej, okresowo lub stale podmokłej, wyniesionej średnio od 0,5 do 1 m ponad poziom wody w Jeziorze Ełckim. Wody Jeziora Ełckiego utrzymują się w II klasie czystości. Jezioro nie jest objęte strefą ciszy.

WOKÓŁ JEZIORA EŁCKIEGO

Skala 1:45 000

Początek/koniec trasy, etapy trasy

Trasa rowerowa

Droga krajowa z numeracją

Droga lokalna główna

Droga inna

Droga polna lub leśna

Kolej

Kolej wąskotorowa

Bocznica kolejowa

Zabudowa

Cmentarz

Las z liniami oddziałowymi

Łąka; teren podmokły

Sad, ogródek działkowy

Jezioro; rzeka

Kościół; ruiny zamku

Szpital

Kapieleśko; plaża

Przystań wodna

Rezerwat przyrody

Drzewo pomnik przyrody

Punkt widokowy

Przebieg trasy:
CEE – Barany – Chruściele – Ełk

Na trasie m.in.,
jeziora: Ełckie i Sunowo, rzeka Ełk, panorama Ełku, przejazd przez najatrakcyjniejszą turystycznie część miasta

Dystans: ~ 20 km

ścieżki rowerowe
o utwardzonej
nawierzchni

7,20 km ~ 36 %

drogi i ulice o
utwardzonej
nawierzchni

4,80 km ~ 24 %

drogi gruntowe i
szutrowe

4,15 km ~ 21 %

ścieżki gruntowe

3,50 km ~ 17 %

chodniki dla pieszych 0,40 km ~ 02 %

↑ kierunek jazdy – prosto

← kierunek jazdy – w lewo

→ kierunek jazdy – w prawo

! miejsca, w których należy zachować
szczególną uwagę

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
0,00	20,06	Centrum Edukacji Ekologicznej, ul. Parkowa 12, brama główna	Z ul. Parkowej, kierujemy się na ścieżkę rowerową, przecinającą plażę miejską.	Ścieżka rowerowa o nawierzchni asfaltowej. Ścieżka rowerowa sąsiaduje bezpośrednio z pieszym ciągiem spacerowym.

Centrum Edukacji Ekologicznej w Ełku – Placówka oświatowa wychowania pozaszkolnego, jednostka organizacyjna Urzędu Miasta w Ełku. Głównym zadaniem Centrum Edukacji Ekologicznej jest propagowanie idei ekorozwoju oraz kształtowanie społecznego poparcia dla ekologicznych działań samorządu. Zadanie realizowane jest poprzez prowadzenie edukacji ekologicznej, inspirowanie ruchu ochrony środowiska, współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz społecznością lokalną i regionalną, wspieranie i upowszechnianie idei samorządności oraz wspieranie i promowanie inicjatyw samorządu lokalnego zmierzających do podniesienia jakości środowiska i życia mieszkańców. W swojej ofercie Centrum proponuje: jednodniowe zajęcia z zakresu edukacji przyrodniczej i ekologicznej dla przedszkoli, dzieci i młodzieży szkolnej, konferencje, seminaria, warsztaty dla dorosłych, wydawnictwa oraz festyny i konkursy.

Przejazd przez tereny plaży miejskiej.

Po lewej pole namiotowe. Po prawej - zatoka Jeziora Ełckiego ze strzeżonym kąpieliskiem.

5

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
0,36	19,07	Promenada spacerowa nad Jeziorem Ełckim	Przejazd wzdłuż linii brzegowej jeziora	Ścieżka rowerowa; kostka betonowa (3,39 km) Ścieżka rowerowa wiedzie prawą stroną promenady.

Przejazd bezpośrednio nad brzegiem środkowego, największego i najgłębszego plosa Jeziora Ełckiego.

Po lewej - stroma i wysoka skarpa, pokryta zróżnicowaną roślinnością. Zróżnicowaną, – bo i taką urządzaną, miejsko – parkową, ale również półdziką o charakterze kserotermicznych ziołorośli, różnobarwnych w porze kwitnienia. Pięknie kwitną tutaj rumianki, złocienie, farbowniki, żmijowce, dziewanny i wiele innych roślin. Tak jest, co roku, aż do czasu, kiedy tej ferii barw kładą kres kosiarki służb miejskich...

W tej części jeziora występuje niewiele roślinności przybrzeżnej. Nieco więcej pojawia się jej w okolicach boiska Szkoły Podstawowej nr 7. Wykorzystuje to ptactwo wodne i zakładają tutaj swoje gniazda perkozy i łyski. Gniazdujące ptaki można obserwować wprost z promenady spacerowej. Zaobserwować można również swary i awantury, do jakich dochodzi tutaj pomiędzy gniazdującymi ptakami. Spowodowane to jest pewnie tym, że przestrzeń umożliwiająca gniazdowanie jest bardzo ograniczona, a chętnych do jej wykorzystania wielu. Po przejechaniu 1,2 km i objechaniu cypla ostro wcinającego się w jezioro, docieramy do zatoki, której głębokość przekracza 34 m.

Docieramy do miejsca, gdzie wiosną 2017r. postanowił sobie zamieszkać bōbr. Pod chodnikiem urządził „mieszkanie”, do którego prowadziły dwa wejścia. A że mieszkaniem, była ogromna, wykopana przez bobra jama, to chodnik się zapadł, a stojąca obok latarnia niebezpiecznie się pochyliła. Bobra skłoniono do wyprowadzki, chodnik naprawiano, a latarnię wyprostowano i ustabilizowano.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
2,10	17,96		↑	ścieżka rowerowa; kostka betonowa;

Docieramy do Osiedla Szyba, które w granice miasta zostało włączone w 1950r. Osiedle Szyba sąsiaduje z Osiedlem Jeziorna, w które wjeżdżamy po pokonaniu dalszych 150 m.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
3,00	17,06	Promenada spacerowa nad Jeziorem Etckim; pomost na Jeziorze Etckim	↑ Za pomostem ścieżka rowerowa skręca lekko w lewo i przecina półwysep Lisi ogon	ścieżka rowerowa; kostka betonowa (0,75 km)

Po prawej - pomost na Jeziorze Etckim. Z pomostu widok na Środkowy basen Jeziora Etckiego (największy i najgłębszy), miasto, wyspę zamkową i most na Jeziorze Etckim). Maksymalna głębokość środkowego polsa jeziora, to 56 m. *Pomost jest jednym z miejsc ulubionych przez ptactwo wodne. Można tu spotkać łabędzie nieme. Tak zupełnie te łabędzie nieme nie są. Można się o tym przekonać, gdy porzucając swoją dostojaść i dumę, zaczynają żebrać o pożywienie. Syczą wtedy i wydają krótkie, chrapliwe odgłosy. Łabędzie, to obok dropi najmaszywniejsze latające ptaki świata! Oprócz łabędzi spotkać też tu można liczne kaczki krzyżówki oraz łyski i perkozy.*

Po lewej - Osiedle Jeziorna. Ścieżka rowerowa przecina półwysp Lisi Ogon. Po lewej - osiedle Jeziorna, Szkoła Podstawowa nr 5 i hala sportowa Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji. Po prawej – plaża miejska ze strzeżonym kąpieliskiem, pomostami i miejscem do slipowania łodzi.

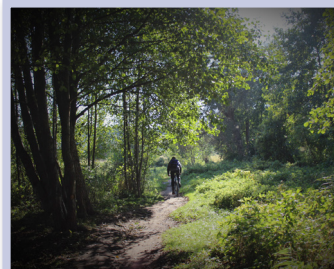
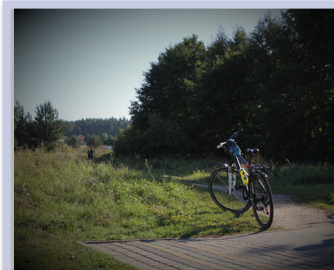
km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
3,75	16,31	Koniec ścieżki rowerowej	↑ Z utwardzonej ścieżki rowerowej kierujemy się na wprost - na ścieżkę gruntową, biegnącą wzdłuż brzegu jeziora.	ścieżka gruntowa (0,45 km)

Po prawej - zachodnie, płośo Jeziora Etckiego.

Jest to najpłyszka część jeziora, gdzie największe głębie, to dwa miejsca o głębokości około 12 m. Jedno z nich znajduje się w zatoce, koło której przejeżdżamy. Na zachodnim płośiu występują najrozleglejsze na jeziorze trzcinowiska. Widoczna jest tu także trzcinowa wyspa. Trzcina pospolita jest rośliną kosmopolityczną. Ten sam gatunek zasiedla wszystkie lądy, z wyjątkiem Antarktydy.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
3,90	16,16	Ujście kolektora wód deszczowych	↑ Kontynuujemy ścieżkę gruntową nad Jeziorem Etckim	ścieżka gruntowa (0,36 km)

Ścieżka staje się dosyć niska i wąska; po 300 m rozwidla się (do rozwidlenia ścieżek docieramy po przejechaniu pomiędzy stertami betonowych płyt). Na rozwidleniu kierujemy się w lewo, w stronę pobliskiego osiedla. Po pokonaniu dalszych 60 m docieramy do nieutwardzonej drogi osiedlowej – ul. Spacerowej.

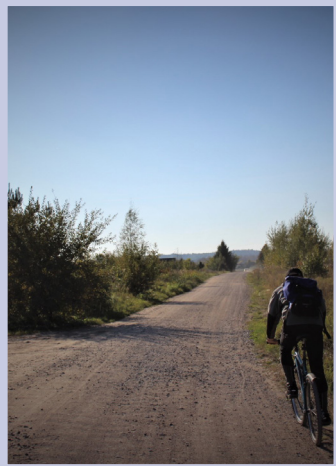

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
4,30	15,76	ul. Spacerowa	→ Kierujemy się w prawo w nieutwardzoną drogę osiedlową – ul. Spacerową, która po 100 m uzyskuje nawierzchnię z kostki betonowej	droga gruntowa (0,1 km); kostka betonowa (0,3 km)
Po prawej - zachodnie płośno Jeziora Etckiego. Po lewej - osiedle mieszkaniowe.				
km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
4,50	15,56	Skrzyżowanie z ul. Jesienną	← Skręcamy w lewo w ul. Jesienną	kostka betonowa (0,1 km)
Przejazd ul. Jesienną. Na rogu ulic: Jesiennej i Baranki - budynki Caritas Diecezji Etckiej.				

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
4,60	15,46	Skrzyżowanie z ul. Baranki	→ Skręcamy w prawo w ul. Baranki.	asfalt (1,57 km)
Po prawej mijamy szpital „Pro Medica”.				
km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
5,60	14,46	Skrzyżowanie z drogą wiodącą nad jezioro Żabie Oczko	↑	asfalt (0,57 km)
Po prawej mijamy drogę gruntową prowadzącą nad jezioro Żabie Oczko (Herta Duża).				
km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
6,00	14,06	Barany; skrzyżowanie dróg	→ w prawo, ← następnie w lewo na most na rzece Ełk	asfalt (0,21 km)
Przejazd przez wieś Barany. Na lewo od mostu - wiatra turystyczna nad rzeką – doskonałe miejsce na postój.				
km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
6,15	13,91	Most na rzece Ełk	↑	droga gruntowa (1,94 km)
Przejeżdżamy przez most i kontynuujemy jazdę drogą gruntową. <i>Rzeka Ełk ma we wsi Barany swój wypływ z Jeziora Ełckiego. Jezioro Ełckie jest jeziorem przepływowym dla rzeki Ełk (ostatnim w jej biegu). Ełk jest prawobrzeżnym dopływem Biebrzy. Całkowita jej długość wynosi 113,6 km.</i>				
km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
6,50	13,56	Rozwidlenie dróg	→ Na rozwidleniu połnych dróg kierujemy się w prawo.	droga gruntowa (1,65 km)

Po lewej mijamy ogródki działkowe.
Po prawej widoczne zachodnie płośno Jeziora Ełckiego i wieś Chruściele.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
7,40	12,66	Skrzyżowanie polnych dróg	→ Kierujemy się w prawo, w stronę jeziora.	droga gruntowa (0,75 km)

Przed nami, na horyzoncie – wzgórze Bunelka, po prawej zachodnie płośno Jeziora Ełckiego.
Po obu stronach drogi rzadkie, gęstotny zakrzaczenia, które o każdej porze roku wyglądają interesująco.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
8,15	11,91	Skrzyżowanie z drogą asfaltową	→ Skręcamy w prawo, obierając kierunek na Chruściele i Ełk.	asfalt (2,28 km)

Droga pnie się pod górę. Ze wzgórza widok na jeziora: Ełckie – po prawej i Szarek – po lewej (120,5 m. n.p.m., powierzchnia – 133 ha, głębokość maksymalna – 4,7 m, III klasa czystości).

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
9,00	11,06	Skrzyżowanie z drogą gruntową , prowadzącą do wsi Szarek	↑	asfalt (1,43 km)

Przejazd przez wieś Chruściele.

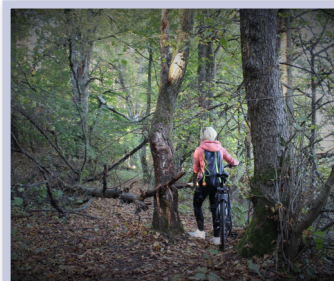
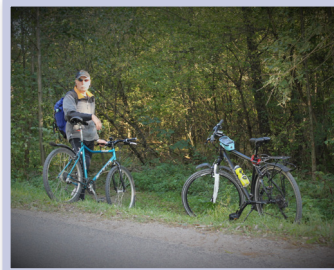
Po prawej - „Stajnia Relaks”. Tutaj można przesiąść się z roweru na konia.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
10,40	9,66	Przepust na kanale łączącym jeziora: Etckie i Szarek.	↑	asfalt (0,03 km)

Za przepustem, po przejechaniu około 30 m - w prawo, w ścieżkę wiodącą przez las szlakiem niebieskim

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
10,43	9,63	Zajazd w ścieżkę	! → Za przepustem, po przejechaniu około 30 m - w prawo, w ścieżkę wiodącą przez las szlakiem niebieskim.	ścieżka gruntowa wiodąca przez las szlakiem niebieskim (2,67 km)

Zajazd w ścieżkę jest słabo widoczny. Ścieżka (niebieski szlak pieszy) prowadzi w kierunku Jeziora Etckiego. Równoległe do ścieżki i równoległe do brzegu jeziora możemy zobaczyć rowy strzeleckie – pozostałość czasów ostatniej wojny. Wykopano je jesienią 1944r. Nie wykorzystano ich do obrony. Niemcy oddali miasto bez walki. Ostatni pociąg odjechał z Etku 22.01.1945r. o godz. 20.30. Niespełna dwa dni później, 24.01.1945r. do miasta wkroczyła Armia Czerwona. Po przejechaniu 600 m na rozwidleniu ścieżek, kierujemy się w prawo, w stronę jeziora. Po pokonaniu następnych 80 m – w lewo wzdłuż brzegów jeziora. Po drugiej stronie widoczne pomosty i plaża kąpieliska miejskiego. Ścieżka wiedzie bardzo malowniczą alejką pośród potężnych lip, dębów, kolonów i olch, tuż nad brzegiem jeziora. Przejazd mogą utrudniać powalone drzewa, niektóre ścięte przez bobry. Ze ścieżki bardzo dobrze widoczna jest środkowa część jeziora, a po jego drugiej stronie rozległa panorama miasta. Tam, gdzie las staje się podmokły, a ścieżka miejscami nawet lekko grząska, możemy zobaczyć po lewej stronie łany pięknej i rzadkiej byliny – miesięcznicy trwałej. Pięknie kwitnie w czerwcu, a i z powodu swoich niezwykłych owoców, interesująco prezentuje się jesienią i zimą.

Ludowa nazwa miesięcznicy trwałej, to „nocna panna”. Nocna panna, bo szczególnie intensywnie pachnie nocą i jest zapylana przez motyle nocne. Las staje się wilgotny i gęsty, ścieżka wąska. Pojawia się dużo dzikiego chmielu, który potrafi nawet przewieszać się nad ścieżką i tworzyć nad nią malownicze bramy.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
12,35		Granica miasta.	↑	ścieżka gruntowa (0,75 km)

Ścieżka zbliża się do dogi Chruściele – Elk. Jesteśmy u granic miasta. Przed nami Osiedle Grunwaldzkie. Osiedle zostawiamy po lewej i kontynuujemy jazdę ścieżką nad brzegiem jeziora.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
13,00	7,06	Głaz narzutowy	↑	ścieżka gruntowa (0,10 km)

Po prawej okazały głaz narzutowy (nie jest tu jego naturalne stanowisko) i widok na elcki zamek. Widok na zamek nie powala niestety swoim urokiem. Wymowne są też miny turystów, którzy o zamku w Elku słyszeli i w końcu go zobaczyli...

Zamek wzniesiono w 1389r. z polecenia komtura bałgijskiego Ulricha von Jungingen, późniejszego Wielkiego Mistrza Zakonu Krzyżackiego (tak naprawdę, to Zakonu Szpitalników Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie). Co ciekawe, wyspa została przekopana i utworzono fosę, oddzielającą zamek od podzamcza. Zamek był zdobyty i zniszczony w czasie Wielkiej Wojny z Zakonem Krzyżackim lat 1409 – 1411, a w czasie Wojny Trzynastoletniej lat 1454 – 1466, z rąk do rąk przechodził wielokrotnie. Przez blisko 100 lat, od roku 1888 do roku 1976 mury zamkowe mieściły więzienie.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
13,10	6,96	Etłk, ul. Zamkowa	do ronda ←	asfalt (0,28 km)

Wjeżdżamy na groblę łączącą Osiedle Grunwaldzkie z Wyspą Zamkową. Kierujemy się w lewo, w stronę ronda. Groblę usypano w 1898 r. Wcześniej był tu most drewniany, a w czasach, kiedy zamek pełnił funkcje obronne – drewniany most zwodzony.

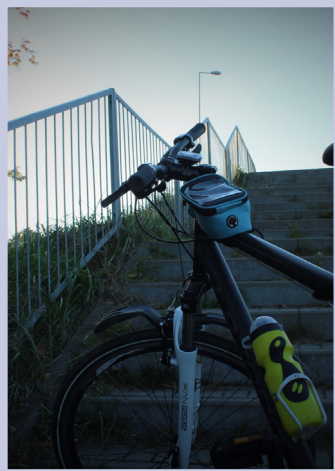
km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
13,20	6,86	Rondo, ul. Zamkowa	→	asfalt (0,15 km), następnie droga gruntowa (1,35 km)

Z ronda skręcamy w lewo, w drogę, biegnącą wzdłuż brzegów jeziora. Po lewej – na zadrzewionym wzgórzu stary cmentarz. Droga wiedzie pośród potężnych jesionów. Po prawej – rozległy widok na północne płoś Jeziora Etckiego i miasto. Płoś północne ma dwa miejsca o głębokości około 24 m. Nad tymi największymi głębokościami w 1999 r. zainstalowano aeratory napowietrzające wody jeziora. Aeratory to dwie współśrodkowe rury, z których zewnętrzna ma średnicę 2 m. Całość instalacji ma długość 20 m. Nad wodę wystaje z niej bardzo niewiele. Widoczne jest to, jako żółty „namiot” na powierzchni jeziora. Po dnie jeziora do aeratorów biegną rurociągi doprowadzające powietrze. Sprężarkownia, z której jest tłoczone powietrze, widoczna jest po prawej stronie nad brzegiem jeziora. Aeratory te są to podobno największymi tego typu instalacjami na świecie. Dalej pojawiają się wiekowe już lipy. Po pokonaniu 0,75 km droga zaczyna piąć się pod górę pośród rozległych łąk.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
14,70	5,36	Rozwidlenie polnych dróg	→ ! Na rozwidleniu ścieżek, obieramy kierunek w prawo, w stronę Jeziora Sunowo i rybakówki.	ścieżka gruntowa (0,37 km)

Ścieżka schodzi dosyć ostro w dół. Jest nierówna, wąska i kamienista. Jazda na tym odcinku wymaga zachowania dużej ostrożności.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
15,07		Most na drodze krajowej nr 16	!	schody (21 stopni)
Tutaj musimy wprowadzić rower po schodach na most nad strumieniem łączącym jeziora: Etckie i Sunowo. Na mości oberamy kierunek prowadzący do miasta.				
km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
	4,99	Most na drodze krajowej nr 16	→	ścieżka pieszo – rowerowa; kostka betonowa (0,23 km)
Po prawej jaz na strumieniu i rybakówka, gdzie ryby można kupić, ale można je również i samemu złowić. Po lewej jezioro Sunowo (122 m.n.p.m, powierzchnia – 170 ha, głębokość maksymalna – 20,6 m, II klasa czystości). Na jeziorze znajdują się dwie niewielkie, bezludne wyspy. Teraz bezludne, ale podobno kiedyś, jako jedna duża wyspa – zamieszkała i zwana Wyspą Francuza. Skąd ta nazwa? W 1812r., kiedy przez Etkę wracały niedobitki armii Napoleona z wyprawy na Moskwę, jeden z żołnierzy francuskich w Etku pozostał. Osiedlił się na wyspie jeziora Sunowo. Samą zaś wyspę zaczęto nazywać Wyspą Francuza.				

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
15,30	4,76	ul. 11-go Listopada.	↑	ul. 11-go Listopada; asfalt (0,36 km)

Przejazd ul. 11-go Listopada. Po prawej brama rybakówki.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
15,66	4,40	Wjazd przed rondem na ścieżkę rowerową	← do ronda	ścieżka rowerowa; kostka betonowa (0,61 km)

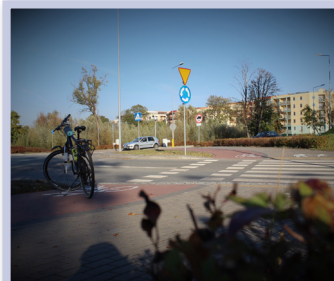
Przejazd ul. 11-go Listopada

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
15,73	4,33	rondo	→ w ul. 11-go Listopada, Kierujemy się w stronę centrum miasta.	ścieżka rowerowa; kostka betonowa (0,54 km)

Objeżdżamy rondo trzymając się ścieżki rowerowej, dwukrotnie przekraczając ul. 11 – go Listopada. Przejazd ścieżką rowerową wzdłuż ulicy 11-go Listopada. Po drugiej stronie ulicy 11 – go Listopada niewielki cmentarz wojenny, na którym spoczywają żołnierze rosyjscy, którzy polegli w walkach o Ełk w czasie I Wojny Światowej. Prusy Wschodnie były jedynym obszarem Niemiec, zaatakowanym w czasie I Wojny Światowej przez przeciwnika. Od 19.08.1914 r. do 14.02.1915 r. Ełk był trzykrotnie zajmowany przez wojska rosyjskie. Miasto uległo znacznemu zniszczeniu. W walkach na terenie powiatu ełckiego poległo 2248 żołnierzy niemieckich i 1951 rosyjskich oraz 90 cywilów. Cmentarze, na których spoczywają polegli rozsiane są na terenie całego powiatu.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
15,90	4,16	Uliczka osiedlowa na skraju Osiedla Tuwima	← w lewo - w uliczkę osiedlową	ścieżka rowerowa; kostka betonowa (0,37 km)

Kierujemy się w lewo, w uliczkę prowadzącą skrajem Osiedla Tuwima.
Przejazd skrajem Osiedla Tuwima.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
16,27	3,71	Koniec Ścieżki rowerowej	↑	asfalt (0,08 km)

Po prawej – ogródki działkowe

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
16,35	3,36	Aleja lipowa	↑	droga szutrowa (0,75 km)

Po lewej budynki byłej stacji kolejowej Ełk Zachód.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
16,70	3,36	Wiadukt drogowy	przejazd pod wiaduktem →	chodnik dla pieszych; kostka betonowa (3,20 km)

Przejazd pod wiaduktem, następnie – w prawo, przejazd chodnikiem dla pieszych (0,15 km).

Po lewej – ogródki działkowe.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
17,10	2,96	Ścieżka rowerowa	↑ przejazd ścieżką rowerową wzdłuż ul. Kajki	Ścieżka rowerowa; kostka betonowa (2,8 km)

Ulicę Michała Kajki znajdziemy chyba w każdym mazurskim mieście. Jednak jedyny pomnik poety w Polsce mamy w Ełku. Stanął w 1958r., w 100 – lecie urodzin poety w parku, który obecnie nosi imię „Parku Solidarności”.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
17,80	2,26	Koniec ścieżki rowerowej	↑	chodnik dla pieszych; (0, 26 km) kostka betonowa (2,1 km)

Po prawej – wieża ciśnień.

Ełcka wieża ciśnień wybudowana została w 1895r. Jest to jedna z pocztówkowych ełckich budowli. Obecnie mieści się tam Muzeum Kropli Wody oraz ma tam swoją siedzibę Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej „Mazury” w Ełku.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
17,90	2,16	Skrzyżowanie z ul. Sikorskiego	↑	przejście dla pieszych; chodnik

Przeprowadzamy rower przez przejście dla pieszych na ul. Sikorskiego. Następnie kierujemy się w prawo, w kierunku ul. Wojska Polskiego i przeprowadzamy rower przez przejście dla pieszych na ul. Wojska Polskiego.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
18,00	2,06	ul. Wojska Polskiego	←	chodnik dla pieszych; kostka betonowa (1,90 km)

Po pokonaniu przejścia dla pieszych, kierujemy się w lewo, w stronę centrum miasta. Przejazd odcinka 60 m chodnikiem dla pieszych wzdłuż ul. Wojska Polskiego.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
18,06	2,00	ul. Grunwaldzka	→ Kierujemy się w prawo, w ul. Grunwaldzką. Przejazd ul. Grunwaldzką (0,18 km)	kostka betonowa (1,84 km)
Po lewej - budynek ełckiej filii Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku.				
km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
18,24	1,82		← Kierujemy się w lewo - w stronę jeziora (0,1 km)	ścieżka rowerowa; kostka betonowa (1,66 km)
Po prawej – Międzyszkolny Ośrodek Sportowy. Specjalnością MOS-u są sporty wodne. Można tu również wypożyczyć kajak. Po prawej mijamy restaurację „Biały żagiel”.				

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
18,34	1,72	Promenada spacerowa nad Jeziorem Ełckim	← przed klombem kwiatowym w lewo - w ścieżkę rowerową. Przejazd promenadą nad Jeziorem Ełckim w kierunku ul. Pułaskiego.	promenada spacerowa; klomb z drogowskazami turystycznymi; kostka betonowa (1,56 km)

Na prawo od klombu – ścieżka dla pieszych prowadzącą do parku linowego. Po lewej mijamy dorodny okaz sosny czarnej, dalej - budynek Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku. Widoczne północne płośno Jeziora Ełckiego z fontanną na jeziorze i instalacjami do napowietrzania wód jeziora. Granicę pomiędzy płośnem północnym, a środkowym wyznacza most na jeziorze. W zatoce jeziora możemy zapoznać się roślinnością typową dla szuwarów jeziornych. Rosną tutaj i trzcina pospolita i pałka wąskolistna i jeżogłówka gałęzista. W pobliżu mostu występuje oczeret jeziorny, zwany też sitowiem. Roślina bardzo charakterystyczna i łatwa do rozpoznania, bo przypominająca bardzo, ale to bardzo przerośnięty szczypior.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
18,50	2,06	ul. Pułaskiego	↑ Docieramy do łuku ul. Pułaskiego.	ścieżka rowerowa; kostka betonowa (1,40 km)

Po lewej widoczne jest skrzyżowanie ulic Pułaskiego i Wojska Polskiego. W tym miejscu stała kiedyś jedna z dwóch bram prowadzących do miasta. Ta była zwana Bramą Niemiecką lub garncarską (garncarze stanowili najstarszy cech rzemieślniczy w Ełku). Dawny Ełk posiadał dwie bramy miejskie. Miasto nie miało murów miejskich. Z jednej strony miasto zabezpieczała palisada, z drugiej jezioro. To zaś ostona, na której o każdej porze roku nie można było polegać... Bo gdy jezioro skuł lód... A wyprawy wojenne, czy łupieżcze dawniej często przeprowadzano zimą, kiedy można było przebyć zamarznięte bagniska, rzeki i jeziora. Ełk nie miał też czegoś tak bardzo ważnego i stanowiącego wyróżnik miejscowości jak rynek. Rolę placu targowego pełnił kiedyś fragment obecnej ulicy Wojska Polskiego, która zawsze była szeroka i wzdłuż, której Ełk się rozwijał. Najpierw od roku 1425 jako wieś ulicówka, a od roku 1435 już jako miasto. Ewenementem w skali kraju, ale pewnie i w szerszej skali jest to, że ta najstarsza ulica miasta jest ciągle najważniejszą i największą. Na łuku ul. Pułaskiego zwraca uwagę swoją architekturą samotny budynek, położony tuż nad jeziorem. Mury tej estetycznej budowli kryją urządzenia przepompowni ścieków. Przejazd wzdłuż ulicy Pułaskiego. Ulica Pułaskiego i ulica Nadjeziorna kuszą spragnionych i głodnych licznymi pubami, kawiarniami i restauracjami.

20

Po prawej - most na Jeziorze Łęckim z 1910r. prowadzący na Wyspę Zamkową. Most zdobią ostatnie zachowane w Łtku latarnie gazowe (ostatnie cztery ze stu dwudziestu czterech, które w mieście kiedyś były). Teraz most jest iluminowany światłem elektrycznym. W przeszłości stał tu drewniany most zwodzony, prowadzący z zamku do miasta. Ten zwodzony most uratował życie większości mieszkańców Łtku czasie najazdu tatarskiego, który miał miejsce 9 października 1656r. Miasto Tatarzy spalili, ale większość mieszkańców zdołała schronić się na wyspie zamkowej. A zamku Tatarzy zdobyć nie zdołali. W 1520r. w czasie ostatniej wojny Królestwa Polskiego z Zakonem Krzyżackim w okolicach mostu rozegrała się bitwa rozstrzygnięta uderzeniem z wody. 10 marca 1520r. wojska Księstwa Mazowieckiego przystąpiły do szturmów. Zamek zaatakowało 2000 zbrojnych. Naprzeciwko mostu ustawiono armatę. Obrońcy odpowiedzieli ogniem z murów, a na jezioro wystano łodzie ze strzelcami. Atakujących przegnano, a armatę im zabrano. Ponowny atak przeprowadzono 14 marca. Po i tym nieudanym ataku Mazowszanie odstąpili. Wróci ponownie w czerwcu i oblegali zamek do 7 lipca. Bez powodzenia. Przestrzeń oddzielającą wyspę zamkową od stałego lądu, to tylko kilkadziesiąt metrów. Po jednej stronie jeziora zamek, po drugiej miasto, połączone ze sobą kiedyś mostem zwodzonym. Ale czy tylko mostem...? Niektórzy utrzymują, że widzieli wejścia do tunelu, który miałby zamek i miasto łączyć. W czerwcu 1998r. odbyły się nawet poszukiwania owego tunelu z zastosowaniem najnowocześniejszych technik, m.in. georadarów.

Wtedy tunelu nie udało się odnaleźć, ale czy to znaczy, że go nie ma...? Z ulicy Zamkowej kierując wzrok w prawo widzimy górującą nad miastem wieżę kościoła pw Najświętszego Serca Jezusowego, zwanego przez Ełczan „Dużym Kościołem”. Kościół pw Najświętszego Serca Jezusowego wybudowano w 1850r. jako piątą już świątynię w tym miejscu. Kościół spłonął 14.10.1914r. w czasie rosyjskiego ataku na miasto Odbudowano go w nieco zmienionej formie w 1925r. Po zamku jest najstarszą budowlą w mieście. Możemy tu nieco zboczyć z naszego szlaku rowerowego i skierować się w stronę Dużego Kościoła. Schodami docieramy do zegara słonecznego. Zegar, choć ładny, to nigdy niestety aktualnej godziny nie wskazuje. Jest źle ustawiony. Najciekawiej byłoby, gdyby wskazywałby prawdziwy południkowy czas etcki. Wszak czas urzędowy każdy z nas może sobie sprawdzić na zegarku ręcznym lub w telefonie komórkowym. Można go „nareperować”... Pokonując kolejne kilka stopni schodów ujrzymy rusatkę wytłaniającą się z wody (wody tu nie brakuje, bo obok mamy pulsujące wodotryski). Rusatka stąpa po liściach wodnej lilii. We włosach ma jeszcze zaplatane małe rybki, do ramion przyklejone ślimaczki. W dłoni trzyma kwiat wodnej lilii.... Jaka jest wymowa tego uroczego pomnika? Ełk, to miasto wodnej lilii. Od niej wzięło podobno swoją nawę. Bo, przynajmniej chyba, że Ełk, to nazwa cokolwiek dziwnie, niezrozumiale i obco brzmiąca. W istocie – nazwa jest pochodzenia jeszcze jaćwieskiego. „Łek” miało w języku jaćwieskim oznaczać białą lilię wodną. „Łek” uległo z czasem przekształceniu w Ełk. Jaćwingowie, którzy te ziemie zamieszkiwali ulegli Krzyżakom. Ostateczny kres Jaćwieży nastąpił w roku 1283. Część Jaćwingów poległa w walkach, część zbiegła na Litwę i Mazowsze. Tych, którzy pozostali, Krzyżacy przesiedlili na teren Półwyspu Sambijskiego. Ziemia etcka na przeszło sto lat stała się bezludną i porośła głuchą puszcza. Puszcza ta stanowiła naturalną granicę pomiędzy Państwem Krzyżackim, a Wielkim Księstwem Litewskim. Po Jaćwingach pozostały tylko grodziska, groby i nazwy, głównie nazwy wód (hydronimy). Okazuje się, że hydronimy są wyjątkowo trwałe. Nazwy miejscowości w zależności od tego, kto je zamieszkuje, ulegają często diametralnym przekształceniom. Hydronimy takim radykalnym zmianom rzadko z kolei ulegają. I nazwy wielu jezior Pojezierza Ełckiego, Pojezierza Augustowskiego i Pojezierza Suwalskiego o tym świadczą. Nazwy takie jak: Selment, Łasmiady, Serwy, Sajno, Necko nic w językach słowiańskich nie znaczą. A biała wodna lilia? W herbie miasta jest nie ma. Ale w herbie powiatu już jest. Po prawej znajdujemy się Ełckie Centrum Kultury z punktem informacji turystycznej – kulturalnej. Wracamy na szlak i kontynuujemy przejazd ścieżką rowerową biegnącą równoległe do ul. Nadjeziornej i brzegów jeziora. Po prawej mijamy etcki amfiteatr.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
19,50	0,46	„Restauracja & pub Janus”	↑	ścieżka rowerowa; kostka betonowa (0,40 km)

„Janus” - nazwa w Ełku jak najbardziej na miejscu. *Od roku 1699 do 1967, a więc przez blisko 300 lat, herbem Ełku było dwutwarzowe oblicze rzymskiego boga Janusa. Ale to był już drugi herb w dziejach miasta. Pierwszym był jeleń wyskakujący spoza drzew. W 1967r. Rada Miasta postanowiła wrócić do pierwszej formy herbu. Zaś w 1999r. Rada Miasta postanowiła zaznaczyć w herbie, że Ełk jest siedzibą diecezji. Tak się stało i mamy już czwarty herb z kolei i chyba rekord Polski w ilości kolejnych herbów miasta.*

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
19,90	0,16	Most na rzece Ełk	↑	ścieżka rowerowa; asfalt (0,16 km)

Z zielonego mostku widzimy ujście rzeki Ełk do jeziora. Możemy też zobaczyć tutaj różnorodną roślinność wodną. Przy brzegach: trzcinę pospolitą, jeżogłówkę gałęzistą, pałkę wąskolistną i pałkę szerokolistną, ogromne liście szczywiu lancetowatego. W nurcie rzeki: strzałkę wodną i grążela żółtego. Oglądając liście strzałki wodnej, te które wystają ponad powierzchnię wody i te które pod nią się kryją, odnosi się wrażenie, że ma się doczynienia z dwoma odrębnymi gatunkami roślin. Roślina swoją nazwę zawdzięcza liściom nadwodnym. One rzeczywiście przypominają groty strzał. Liście podwodne są zupełnie inne: długie, wąskie, taśmowate. Z zielonego mostku widzimy również most drogowy na rzece. W okolicach tego mostu stała jedna z dwóch bram miejskich. Ta zwana była Bramą Polską.

km przebyte	km do celu	Etap	Kierunek	Rodzaj drogi
20,06	0,00	Centrum Edukacji Ekologicznej ul. Parkowa 12		

Koniec trasy.

Wydawca

Etckie Stowarzyszenie Ekologiczne
ul. Parkowa 12
19-300 Etłk

Tekst
i opracowanie trasy

Jarosław Wasilewski

Zdjęcia

Emilia Sigiel-Polakowska

Konsultacja
merytoryczna

Ewelina Sigiel-Salamonowicz

Opracowanie, skład, mapy

EURO PILOT Sp. z o.o.
ul. S. Konarskiego 3
01-355 Warszawa
tel. +48 22 664 37 20, +48 22 664 50 91
www.europilot.com.pl

ISBN 978-83-8009-902-9

Centrum Edukacji Ekologicznej w Elku
ul. Parkowa 12
19-300 Elk
tel.: 87/610 16 24
www.cee.elk.pl

Sfinansowano ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie